

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKİ DÖVLƏT UNİVERSİTETİ**

«Təsdiq edirəm»

BDU-nun Filologiya fakültəsinin dekanı

«_____» fil.f.d. E.H.MƏMMƏDOV

«_____» _____ 2016-cı il

**Rus dilçiliyi kafedrasının əməkdaşlarının elmi-tədqiqat
işlərinin yerinə yetirmələri haqqında elmi
H E S A B A T I**

BAKİ - 2016

II KAFEDRANIN STRUKTUR VƏ ŞTAT CƏDVƏLİ

1. Quliyeva Lalə Hüseyn q. – kaf. müdiri, f.e.d., prof. – 05.04.1942
2. Məhərrəmovə Sevinc Abbasqulu qızı – f.e.d., prof. – 24.11.1959
3. Hacıyeva Elmira Cəfər qızı – f.e.n., dosent – 22.05.1947
4. Heydərova Elvira Akif qızı – f.e.n., dos. – 28.07.1970
5. İsmayılova Rəna İbrahim qızı – f.e.n., b.müə. – 04.10.1951
6. İbrahimova Tamilla İsmail qızı – b.müə. – 20.09.1943
7. Məmmədbəyli Firavan Adil Geray qızı – b.müə. – 09.10.1945
8. Xidirov Nazim Vəli oğlu – b.müə. – 11.05.1959
9. Zeynalova Nailə Tofiq qızı – b. müə. – 11.03.1957
10. Cəfərova Rəhilə Adil qızı – baş lab. – 28.10.1946
11. Əliyeva Səkinə Əli Ağa qızı – b.lab. – 25.01.1956

I. Dərs yükünün planına uyğun olaraq kafedranın professor və müəllim heyətinin hər biri öz növbəsində İxtisas Artırma Kursuna göndərilirlər.

III. ELMİ-TƏDQIQAT İŞLƏRİNİN ƏSAS İSTİQAMƏTLƏRİ

2016-cı ildə rus dilçiliyi kafedrasında elmi-tədqiqat işləri 3 mövzuda davam etdirilir.

1. Rus ədəbi dilinin fonetik sisteminin inkişaf qanunauyğunluqları.
2. Müasir rus ədəbi dilinin leksik-qrammatik sistemi.
3. Rus dilinin tarixi məsələləri.

IY. RUS DİLÇİLİYİ KAFEDRASINDA APARILAN ELMİ-TƏDQIQAT VƏ ELMİ METODİK İŞLƏRİNİN HESABATI

Rus dilçiliyi kafedrasının müdiri f.e.d., prof. **Quliyeva Lalə Hüseyn qızı** – “Müxtəlif sistemli dillərdə şəxs adlarının transkripsiya və transliterasiya məsələləri (Azərbaycan, rus və çin dilləri)» adlı elmi işinin “Rus və çin şəxs adlarının transkripsiyası və transliterasiyası (tədqiqatın tətbiqi xarakteri) üzrə mərhələsini yerinə yetirmişdir.

Elmi iş praktik xarakter daşıyır və praktik tələblərdən yaranıb. Bu elmi işin icrası Bakı Dövlət Universitetinin nəzdində olan Konfusiya mərkəzinin sədri Xu Fenxua xanımın təşəbbüsü ilə davam etdirilir. 150 çin şəxs adları söz düzəltməsində iştirak edən formantları rus dilinə transliterasiya edilib və onlar cədvəl formasında verilib. Aşkar olunmuş adlar eksperiment kimi kafedranın magistrantı - çin vətəndaşı Yang Jing tərəfindən yoxlanılıb və bəzi hallarda adların variantları göstərilmişdir. Çətinlik yaradan adlar əsas tədqiq olunmuş siyahının fonetik qanunauyğunluqları üzrə tətbiq olunmuşdur. Təklif edilmiş tövsiyələrə görə ənənəvi yazılışları nəzərə alınmışdır.

Bu işin indiki zaman üçün böyük nəzəri və praktik əhəmiyyəti var: müasir ekonomik, siyasi, mədəni əlaqələrin intensivləşdirilmiş vaxtda Azərbaycan Respublikasını Rusiya və Çin Respublikaları ilə sıx əlaqələri şəxs adlarının transkripsiya və transliterasiya məsələləri böyük maraq yaradır. Mərkəzin işçiləri Rus şəxs adlarını çin dilinə çevirmək məsələlərində və rəsmi sənədlər hazırlanan zaman böyük çətinlik çəkirlər.

Bu məsələ (rus şəxs adlarını çin dilinə çevirməyi) az öyrənilib və dilçilər tərəfindən tədqiqata kifayət qədər cəlb olunmayıb.

Rus-çin fonetik sistemlərinin uyğunlaşdırılması (praktik transkripsiyası) cədvəl halına salınmışdır.

Elmi işin səviyyəli tamamlanması üçün Konfusiya mərkəzinin sədri Xu Fenxua xanım və kafedranın böyük laborantı Əliyeva Səkinə Əli Ağə qızı da cəlb olunmuşdur.

L.H. Quliyeva “Mədəni müxtəliflik: dünya və Azərbaycan” beynəlxalq elmi-praktik konfransın materialları toplusunda məqalə çap etdirmişdir.

«Dil və ədəbiyyat» beynəlxalq elmi-nəzəri jurnalın № 1 (97) nömrəsində 1 və № 2 (98) nömrəsində 1 məqalə çap etdirmişdir.

L.H. Quliyeva Bakı Slavyan Universitetinin prof. İlyas Həmidovun anadan olmasının 70-ci ildönümünə həsr olunmuş elmi konfransında məqalə çap etdirmişdir.

Prof. L.H.Quliyeva Bakı Dövlət Universitetinin nəzdindəki filologiya elmləri doktorluğu və fəlsəfə doktoru dissertasiyalarının müdafiəsini keçirən D.02.181 Dissertasiya Şurasının üzvüdür.

Lalə Quliyeva Azərbaycan respublikası Təhsil Nazirliyi və Bakı Slavyan Universitetinin “Azərbaycanda rus dili və ədəbiyyatı” adlı elmi-metodik və ictimai jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür.

Lalə Quliyeva Azərbaycan respublikası Təhsil Nazirliyi və Bakı Slavyan Universitetinin “Tağıyev oxuları” elmi məqalələr məcmuəsinin redaksiya heyətinin üzvüdür.

Prof. L.H.Quliyevanın dissertantı Nəsimə Hüsna qızı Abbasova filologiya üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim etdiyi “Paremio-frazeoloji vahidlərin (aforizmlərin) tərcümə problemləri (L.N.Tolstoyun “Hərb və sülh” romanının Azərbaycan dilinə tərcümə materialları əsasında) mövzusunda dissertasiya işini Bakı Dövlət Universitetinin nəzdində filologiya üzrə elmlər doktoru və fəlsəfə doktoru dissertasiyaların müdafiəsini keçirən D.02.181 Dissertasiya Şurasının iclasında 11.03.2016-cı il müdafiə etmişdir.

Prof. L.H.Quliyeva filologiya üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim olunmuş 1 dissertasiyanın avtoreferatına aparıcı müəssisə kimi rəy yazmışdır.

Prof. L.H. Quliyeva görkəmli türkoloq alim, Əməkdar Elm Xadimi, akademik Tofiq İsmayıl oğlu Hacıyevin anadan olmasının 80-ci ildönümünə həsr olunmuş “Azərbaycan filologiyası: inkişafın yeni mərhələsi” mövzusunda Respublika elmi konfransının, Birinci Türkoloji Qurultayın 90 illik yubileyinə həsr olunmuş “Müasir türkologiya: dünən, bu gün və sabah (“problemlər və perspektivlər”) mövzusunda Respublika elmi konfransının, Azərbaycan xalqının Ümummilli Lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 93-cü ildönümünə həsr olunmuş “Azərbaycan filologiyasının aktual problemləri” mövzusunda Respublika elmi konfransının təşkilat komitəsinin üzvüdür.

Prof. L.H. Quliyevaya rəhbərlik etdiyi kafedranın 2015/2016-cı tədris ilində elmin və təhsilin inkişafında əldə etdiyi xüsusi uğurlarına görə “İlin kafedra müdiri” fəxri adı verilmişdir.

2. Rus dilçiliyi kafedrasının professoru, f.e.d. **Məhərrəmovə Sevinc Abbasqulu qızının** «Bədii mətndə kontinuum və məkan növləri. Abzas, sərbəst cümlələr, mətnin hissələri və əlaqə vasitələri. Poetik və dramaturji mətnlər» mövzusunda elmi işi tamamlanmışdır.

Bu elmi işdə nəsr, poetik və dram əsərlərində bədii məkanın təhlili verilir:

Coğrafi məkan:

nəsrdə: İ.S.Turgenev, L.N.Tolstoy, F.M.Dostoyevski, K.Paustovski, A.P.Çexovun əsərlərində.

Poeziyada: A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov, N.Nekrasov, Fet, Tutçev, Nikitin, Maykov, B.Pasternakın şeirlərində

Nöqtə məkan:

nəsrdə: F.M.Dostoyevski, A.P.Çexov (“6 nömrəli palata”), N.V.Qoqol, L.N.Tolstoyun əsərlərində;

dramaturgiya: A.N.Ostrovski, N.V.Qoqol, Qriboyedovun əsərlərində təhlil olunur. Qeyd olunur ki, dramaturji əsərlərdə nöqtə məkan mətnin tərkib hissəsi kimi çıxış edir.

Psixoloji məkan əsasən F.M.Dostoyevski, avropa ədəbiyyatında A.Kamyu, Kafka, M.Friş, X.Kortasarın **nəsr** əsərlərində öz əksini tapır.

Poeziyada: B.Pasternak, M.Svetayeva, A.Ahmatova, B.Ahmadulinanın şeirlərində müxtəlif formalarda öz əksini tapır.

Fantastik məkan fantastik janrın əsərlərində təhlil olunur: A. Belyayev, H.Uels, R.Bredberi, M.Bulqakov və s.

Kosmik məkan: müxtəlif göy cisimlərinə aid olan əsərlərdə (şeirlər, poemalar) təhlil olunur.

Sosial məkan: qeyd olunur ki, sosial məkan elə mühitdir ki, orada sosial əlaqələr həyata keçirilir. Əsərin qəhrəmanları cəmiyyətdə həm varlıq, həm fərd kimi formalaşması prosesinə təsir edən amillər haqqında yazıçılar müxtəlif fikirlər söyləyir və bunları mətnə əks edir. Qəhrəmanların sosial inkişafı, onların cəmiyyətdəki iştirakı əsərin başqa qəhrəmanları ilə münasibətdə özünü göstərir və bunlar əsərin sosial məkanında öz əksini tapır. Sosial məkan Qonçarovun, N.V.Qoqolun, L.N.Tolstoyun, Saltıkov-Şedrinin, Çexovun əsərləri əsasında təhlil olunur.

S.A.Məhərrəmovə Amerika Birləşmiş Ştatlarında nəşr olunan jurnalda 1 məqalə, Slavyan universiteti, Belorusiya və Ukrayna universitetləri ilə birgə “Elmi əsərlər” Dil və ədəbiyyat seriyası birgə nəşr jurnalında 1 məqalə, “Mədəni müxtəliflik: dünya və Azərbaycan” beynəlxalq elmi-praktik konfransda 1 məqalə çap etdirmişdir.

Prof. S.A.Məhərrəmovə filologiya üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün 3 dissertasiya işinə opponent rəyi yazmışdır.

Prof. S.A.Məhərrəmovə Elçin Mehrinin Çex dili azərbaycanlılar üçün (I hissə) dərslərinə (Bakı, 2016, 288 s., 18 çap vərəqi) rəy yazmışdır.

Prof. S.A.Məhərrəmovə Bakı Slavyan Universitetinin nəzdindəki filologiya elmləri doktorluq və fəlsəfə doktoru dissertasiyalarının müdafiəsini keçirən Dissertasiya Şurasının (D.02.071) üzvüdür.

Prof. S.A.Məhərrəmovə Bakı Dövlət Universiteti nəzdində fəaliyyət göstərən D.02.181 Dissertasiya Şurası yanında Elmi Seminarın üzvüdür. Eyni zamanda BDU-nun Filologiya fakültəsinin Elmi-Metodik şurasının da üzvüdür.

3. Kafedranın dosenti, f.ü.f.d. **Hacıyeva Elmira Cəfər qızı** - «Rus dilinin sintaksisində tabesiz mürəkkəb cümlənin problemləri» mövzusunda elmi işi yerinə yetirib.

Bu elmi işdə tabesiz mürəkkəb cümlənin rus sintaksisində iki rakursda təhlil olunduğu göstərilir: ənənəvi və qeyri-ənənəvi.

Ənənəvi sintaksisdə mürəkkəb cümlələrin tərkibində olan sadə cümlələr bir-biri ilə bağlayıcıların növündən asılı olaraq təhlil olunur. Burada əsas fikir bu bağlayıcıların növündən asılı olaraq üç növə bölünürlər:

- 1) birləşən cümlələr; 2) ayrı-ayrı olan cümlələr; 3) qarşı olan cümlələr.

Bu fikir məktəb sintaksisində əsas yer tutur.

Qeyri-ənənəvi sintaksisdə mürəkkəb bağlayıcı cümlələr başqa bir nəzəriyyə ilə təhlil olunur. Bu cümlələr iki növə ayrılır:

- 1) açıq strukturlu mürəkkəb cümlələr
- 2) bağlı strukturlu mürəkkəb cümlələr.

Belə bölgü bu cümlələrin həm strukturunu, həm də mənasını açıqlayır və bunların bütün cəhətlərini aşkara çıxarır. Bu klassifikasiyanın əsasını rus alimi Paspelov qoymuşdur. Onun davamçısı və əsasən bu klassifikasiyanın işlənməsi B.A.Beloşapkovanın adı ilə bağlıdır.

Elmi işdə bağlayıcısız mürəkkəb cümlələr dil bölümü kimi izah olunur və konstruktiv aspektə aid olan cümlə kimi təhlil olunur.

Bu elmi işdə ənənəvi və qeyri-ənənəvi sintaksisin problemləri aşkar olunur və maraqlı məsələlərə toxunulur. Bu da sintaksisin inkişafında mühüm yer tutur.

Elmi işin nəticəsi olaraq «Dil və ədəbiyyat» beynəlxalq elmi-nəzəri jurnalın № 2 (98) nömrəsində məqalə çap etdirmişdir.

Dosent E.C. Hacıyeva Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 93-cü ildönümünə həsr olunmuş “Filologiyanın aktual problemləri” mövzusunda Respublika elmi-nəzəri konfransda iştirak etmiş, məqalə çap etdirmişdir.

4. Kafedranın dosenti, f.ü.f.d. **Heydərova Elvira Akif qızı** – “XIX-XX əsrin müqayisəli tarixi və tipoloji tədqiqatları” adlı elmi işi yerinə yetirib.

Bu elmi işdə 2016-cı ildə yeni ədəbiyyatdan, İnternetdən, yazılı abidələrindən istifadə edərək aşağıda qeyd olunan məsələlərə diqqət yetirilmişdir:

- 1) A.A.Potebnya Rusiyada müqayisəli tarixi dilçiliyin inkişafı ilə məşğul olan görkəmli alim kimi.
- 2) Qumboldt və Şteyntalin elmi işlərinə əsaslanaraq Potebnya orijinal konsepsiya yaratmış və dili tarixi hadisə kimi təqdim etmişdir.
- 3) Dil diri orqanizm kimi qəbul etməsinə aid olan Şteyntalin tədqiqatını A.A.Potebnya rədd edir.
- 4) Rusiya aliminin fikrinə görə, xalqın yaşamasının şərti onun dilidir.
- 5) Slavyan dillərinin müqayisəli tarixi sintaksisinə A.A.Potebnya böyük diqqət yetirirdi.
- 6) Dillərin tipoloji tədqiqatları N.V.Kruşevski və A.Boqoroditskinin əsərlərində.

İş davam etdirilir.

Dos. E.A.Heydərova “Azərbaycanda rus şivələrinin leksik sistemi” adlı monoqrafiyasını (Bakı, 2015, 178 s., 11 çap vərəqi) çap etdirmişdir. AMEA-ya ən mühüm elmi nəticə kimi təqdim edilmişdi. Bu monoqrafiya AMEA tərəfindən qəbul olunmuşdur.

Dos. E.A.Heydərova elmi işin nəticəsi olaraq «Dil və ədəbiyyat» beynəlxalq elmi-nəzəri jurnalın № 1 (97) nömrəsində məqalə çap etdirmişdir.

Dos. E.A.Heydərova “Mədəni müxtəliflik: dünya və Azərbaycan” beynəlxalq elmi-praktik konfransda məqalə çap etdirmişdir.

Dos. E.A.Heydərova Rusiyada, Rusiyanın Tolyatti şəhərində, Amerika Birləşmiş Ştatlarında çap olunan jurnallarda məqalələr çap etdirmişdir.

5. Kafedranın baş müəllimi, f.ü.f.d. **İsmayılova Rəna İbrahim qızı** “Müasir rus dilinin leksikasının və frazeologiyasının aktual problemləri” adlı elmi işinin “Müasir rus dilində leksik vahidlərin istifadəsi” üzrə mərhələsini yerinə yetirmişdir.

Elmi işdə leksik vahidlərin bir sahədən o birisi sahəyə, bir funksional nitq üslubundan o birisi nitq üslubuna keçid məsələləri müzakirə olunur. Sözlərdə təzə mənaların yaranması, onların semantik həçminin genişlənməsinə xüsusi diqqət ayrılır. Sözlərin semantik-üslubi fərqlənmələri aşkar olunur.

İsmayılova R. İ. TQDK nın «Abiturient» jurnalının №2 nömrəsində məqalə çap etdirmişdir.

6. Kafedranın baş müəllimi **İbrahimova Tamilla İsmail qızı** “Rus dilinin leksikologiyası və fonetikasi terminlərin toplanıb işlənməsi” adlı elmi işini “Dərsliklərdə və dərs vəsaitlərində istifadə edilən leksikologi terminlərin toplanıb işlənməsi” üzrə mərhələsini yerinə yetirmişdir.

Bu elmi işdə müasir rus dilinin leksikologiyasına aid dərslik və dərs vəsaitlərində işlənən 350-yə yaxın leksikologi termin və terminoloji ifadə seçilmiş, onların qısa və mümkün qədər dəqiq definisiyaları verilmiş və məzmunu açılmışdır. Toplanmış materialın semantik və struktur xüsusiyyətləri təsvir edilmişdir. Bu elmi işin nəticəsi olaraq filologiya fakültəsinin tələbələri üçün “Müasir rus dilinin leksikologiyası” adlı metodik göstərici (Bakı, 2016, 31 s., 2 çap vərəqi) çapdan çıxarılmışdır.

İş davam etdirilir.

Elmi işin nəticəsi olaraq «Dil və ədəbiyyat» beynəlxalq elmi-nəzəri jurnalın № 4 (100) nömrəsində məqalə çap etdirmişdir.

7. Kafedranın baş müəllimi **Məmmədbəyli Firavan Adil Gəray qızı** “Müasir rus dili. Morfologiya” (mühazirə kursu) adlı elmi işini “1. Feil əsas nitq hissəsi kimi. Feil qrammatik xüsusiyyətləri. Feil predikativ və atributiv formaları. Feil paradigması. Feil növ kateqoriyası (bitmiş və bitməmiş feillər). Aspektologiyanın tarixi və problemləri. Feil təsrifi. Feil məchul kateqoriyası. 2. Zərf əsas nitq hissəsi kimi. Zərfin qrammatik və semantik xüsusiyyətləri. Zərfin semantik qrupları. 3. Vəziyyət kateqoriyası və onun leksik-qrammatik xüsusiyyətləri. Rus dilində vəziyyət kateqoriyası haqqında müxtəlif nəzəriyyələr” üzrə mərhələsini yerinə yetirmişdir.

Elmi işin bu mərhələsində üç əsas nitq hissələri əks olunur: feil, zərf və vəziyyət kateqoriyası.

Rus dilində fonetik xüsusiyyətlər: seçilən **feil** ən mürəkkəb nitq hissəsidir. Bu hissədə feil bitmiş və bitməmiş növləri göstərilir, aspektologiyanın problemləri izah olunur. Feil paradigmasına məsdər, zaman, şəxs və məchul formaları daxildir. İzah olunan məsələlər onları təsdiq edən misallar ilə zənginləşir.

Zərf rus dilində dəyişməyən əsas nitq hissəsidir. Bu vaxtdan zərfin qrammatik xüsusiyyətləri və semantik qrupları izah olunur. Rus dilçiliyində zərfin semantik qrupları müxtəlif nəzəriyyələrdə eyni deyil və bu xüsusiyyət mühazirə kursunda öz əksini tapır.

Vəziyyət kateqoriyası bir nitq hissəsi kimi XX əsrin birinci yarısında ixtira olunub və bu vaxta qədər bu nitq hissəsi hamılıqla qəbul olunmur. Mühazirə kursunda vəziyyət kateqoriyası bu istiqamətdə tələbələrə aşılana. Vəziyyət kateqoriyası əsas nitq hissələri sistemində dəyişməyən nitq hissəsi kimi öz yerini tutur və mühazirə kursunda onun qrammatik və semantik xüsusiyyətləri göstərilir.

Mühazirə kursu rus qrammatikasında olan elmi mənbələrə əsaslanır.

Elmi işin nəticəsi olaraq «Dil və ədəbiyyat» beynəlxalq elmi-nəzəri jurnalın № 4 (100) nömrəsində məqalə çap etdirmişdir.

8. Kafedranın baş müəllimi **Xidirov Nazim Vəli oğlu** “Şahdağ dilləri qrupunda qrammatik kateqoriyalar” adlı elmi işinin «Qırız və udin dillərində felin kateqoriyası» üzrə mərhələni başa çatdırmışdır.

Qafqaz dillərinə daxil olan qırız və udin dillərində funksional əsasların paradiqmatika və sintaqmatika səviyyəsində sistem münasibətlərinin təhlili aparılmışdır. Təhlil olunan mövzu ilə bağlı tədqiqat işində qrammatik inkar ümumi dilçilik problemi kimi nəzərdən keçirilmiş, paradiqmatik və sintaqmatik əsaslar sistemində morfoloji ifadəlilik araşdırılmış, cümlənin həmcins olmayan erqativ konstruksiyalarının tərkibinə daxil olan variativ tiplər müəyyən olunmuşdur.

Tədqiqatda qeyd olunur ki, erqativ konstruksiya təsirli feldən və onunla bağlı hərəkət subyekti və obyektinin adından ibarətdir. Belə cümlələrdə obyektiv ismin adlıq halında, subyekt isə xüsusi, yəni qırız və udin dillərində geniş yayılmış erqativ halda çıxış edir. Təsirli fellər zamanın bütün formalarında erqativ konstruksiya yaradır. Tədqiqatda təsirli və təsirsiz fellər arasında semantik münasibətlər təhlil edilir, semantikasına görə bir-birinə uyğun fellər qrupu müəyyən olunur. Təsirli və təsirsiz fellərin bir-birinə qarşı qoyulmasında morfoloji vasitələrə, yəni struktur xüsusiyyətlərə gəldikdə isə elmi işdə vurğulanır ki, mütəmadi morfoloji vasitə kimi kauzativ affiksləri çıxış edir. Eyni zamanda bəzi morfoloji vasitələrin təsirsiz fellərin təsirli fellərə çevrilməsində rolu da göstərilir. Elmi mövzu ilə bağlı məqalə çapdadır.

Xidirov N.V. eyni zamanda tərcümə işləri ilə fəal məşğuldur. O, “Bakı Dövlət Universiteti - 95” kitabını (Bakı, “Bakı Universiteti” nəşriyyatı, 2016, 576 s., 36 çap vərəqi) rus dilinə tərcümə etmişdir.

9. Kafedranın baş müəllimi **Zeynalova Nailə Tofiq qızı** “Rus dilində felin növ tutuşdurulmasının semantik tipləri” adlı elmi işinin «Növ tutuşdurulmasının semantik tipləri» üzrə mərhələni başa çatdırmışdır.

Elmi işdə tədqiqatçıların əksəriyyətinin sırf növ kimi qəbul etdiyi fel cütlüklərinin təhlilinin nəticələri təqdim olunmuşdur.

Tədqiqatın əsas məqsədi felin leksikoqrafik təsvirindən növə uyğun olan, yəni növ qrammemasının mənasını ifadə edən semantik elementlərin çıxarılmasıdır.

Lüğətdə təsbit olunan adi şərhlər qrammatik elementlərin semantikasının çıxarılması üçün istifadə oluna bilməz. İzahlı lüğətlər, bir qayda olaraq, hər bir fel üçün yalnız bir növ formasını şərh edir, bu da həmin növ fellərin hamısı və yaxud bəziləri üçün ümumi olan elementin mövcudluğunu açıb göstərən formada baş vermir. Buna görə də öz şərhimizi qurmalı olurduq ki, bu zaman lüğətlərdəki fellərin təsvirinə istinad edilirdi.

A.M.Paşayeva, S.A.Əliyeva, N.T.Zeynalova 9-cu sinif üçün “Rus dili” kitabı. Azərbaycan dilli ümumi təhsil məktəbləri üçün dərslik (Bakı, 1001 kitab, 2016, 160 s., 10 çap vərəqi) müştərək müəlliflə çap olunmuşdur.

A.M.Paşayeva, S.A.Əliyeva, N.T.Zeynalova 9-cu sinif üçün “Rus dili” kitabı. Azərbaycan dilli ümumi təhsil məktəblərində dərs deyən müəllimlər üçün dərs vəsaiti (Bakı, 1001 kitab, 2016, 160 s., 10 çap vərəqi) müştərək müəlliflə çap olunmuşdur.

XIV. Kafedranın ikinci kurs magistrantların elmi hesabatı

Yadigarova Xanım Əliyev qızı

Dissertasiyanın mövzusu “Mürəkkəbləşmiş sadə cümlə” adlanır. Dissertasiyanın “Giriş” hissəsində mövzunun aktuallığı, mürəkkəbləşmiş cümlənin əsas tiplərinin müəyyənləşdirilməsi və onların xüsusiyyətləri təhlil olunur. Birinci hissədə ara sözün ara sözbirləşmələrin xüsusiyyətlərindən bəhs edilir və ara cümlələrin ara konstruksiyalarından fərqlənməsi də müzakirə olunur. Dissertasiyanın bu hissəsində ara sözbirləşmənin, ara cümlənin, ara konstruksiyanın təhlili verilir.

Ara cümlələr ara konstruksiyalarından seçilir, ara cümlələr ümumiyyətlə kontekstdə uyğun olur. Ara konstruksiya isə ümumiyyətlə kontekstə aid deyil. Lakin elə cümlələr var ki, ara konstruksiya hardasa işlədiyi cümlə ilə bir ünsiyyətdə olur.

Bu məsələdə əsas fikir ara sözlərində və ara cümlələrində durğu işarələri istifadə etməkdədir. Ara sözlər və ara sözbirləşmələr əsasən vergüllə ayrılır. Ara cümlələrdə və ara konstruksiyaalarında əsasən mötərizə qoyulur.

Hesabat müddəti ərzində 2015-ci ilin aprel ayında Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 92-ci ildönümünə həsr olunmuş “Filologiya aktual problemləri” mövzusunda Respublika elmi-nəzəri konfransda iştirak etmiş, “Həmcins üzvləri” mövzusunda məqalə çap etdirmişdir.

Hal – hazırda dissertasiyanın qalan hissələri üzərində iş davam edilir. Elmi rəhbər və magistrant tərəfindən ikinci məqalə müzakirə olunur və çapa hazırlanır.

1.Quliyeva L.H. f.e.d.prof.

- 1) Топонимия Азербайджана как отражение мультикультурализма //Cultural diversity world and Azerbaijan/ International scientific-practical conference, aprile 29, 2016, Baku, 2016, с. 331-333 (məqalə).
- 2) К теории словообразования проприальных единиц// Dil və ədəbiyyat. Beynəlxalq elmi jurnal, Bakı, № 1(97), с. 5-9 (məqalə).
- 3) Частеречная представленность топонимических тезаурусов// Dil və ədəbiyyat. Beynəlxalq elmi jurnal, Bakı, № 2 (98), с. 13-16 (məqalə).
- 4) Из наблюдений над диалектной антропонимией // Сборник материалов конференции, посвященной 70-летию проф. Ильяса Гамидова, Баку, БСУ, 2016, с. 17-26 (məqalə).

2. Məhərrəmovə S.A.,f.e.d.,prof.

- 1) “Билингвизм как доминанта мультикультуральной модели социализации” «Mədəni müxtəliflik: Dünya və Azərbaycan» Beynəlxalq elmi-praktik konfrans materialları., Bakı, 29 aprel, 2016, s.326-328 (məqalə).
- 2) Ихтионимы в терминообразовании (на материале русского языка), Elmi əsərlər, Dil və ədəbiyyat seriyası birgə nəşr, Bakı, Kiyev, Minsk, 2016, №2, s.121-128 (məqalə).
- 3) Флоронимы в терминологии (на материале русского языка). / Educational Researcher, November 2016, №9, vol. 45 (ABŞ); SCOPUS, 2015 Impact Factor: 3.049 (Thomson Reuters, 2015) (məqalə) s.921-925.

3. Hacıyeva E.C. f.ü.f.d.dos.

- 1) «Отрицательные предложения, не имеющие утвердительных коррелятов» «Dil və ədəbiyyat» Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı, 2016, №2 (98), s.64-65 (məqalə).
- 2) “Отрицательные предложения” Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 93-cü ildönümünə həsr olunmuş “Filologiyanın aktual problemləri” mövzusunda Respublika elmi-nəzəri konfransının materialları., Bakı, 18-19 may 2016, s. 221-224 (məqalə).

4.Heydərova E.A.f.ü.f.d.dos.

- 1) “Древние пласты лексики русского островного говора Азербайджана”. «Dil və ədəbiyyat» Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı, 2016, №1 (97), s.9-11 (məqalə).
- 2) Отражение процесса мультикультурализма в Азербайджане (на примере русского островного говора Азербайджана). / «Mədəni müxtəliflik: dünya və Azərbaycan» Beynəlxalq elmi-praktik konfrans (29 aprel 2016-ci il). Bakı, 2016, s. 337-341(məqalə).
- 3) К вопросу о ключевых идеях русской лингвокультуры (на материале русского островного говора Азербайджана). / Вестник Волжского универси

тета имени В. Н.Татищева. Тольятти, 2016, № 3. Том 1. Филологические науки, с. 71-77. (Rusiya) İmpakt faktor РИНЦ 2014 – 0,133 (məqalə).

4) Табу и эвфемизмы в мифологической картины мира (на материале русского островного говора Азербайджана). / Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri (ali məktəblər arasы elmi məqalələr məcmuəsi) Bakı, BSU, 2016, №4, s.98-102 (məqalə).

5) Русская языковая картина мира (на материале русского островного говора Азербайджана). / Вопросы когнитивной лингвистики. 2016. № 4, с. 68-77. (Rusiya) İmpakt faktor РИНЦ 2015 – 0,791, SCOPUS. (məqalə).

6) Christianity and paganism in a Slavic national calendar (on material of the Russian island dialect of Azerbaijan). / Educational Researcher, November 2016, №9, vol. 45 (ABŞ); SCOPUS, 2015 Impact Factor: 3.049 (Thomson Reuters, 2015) (məqalə) s.953-960.

5. İsmayılova R.İ f.ü.f.d., b/müə.

1) “Научно методические рекомендации по русскому языку” Abiturient №2, 2016, s.37-41 (məqalə).

6. İbrahimova T.İ. baş müə.

1) “Müasir rus dilinin leksikologiyası” adlı metodik göstərici (Bakı, 2016, 31 s., 2 çap vərəqi) çap etdirmişdir.

2) «Фразеологизмы русского языка с архаичным местоименным компонентом». “Rus dilində arxaik əvəzlik komponentli frazeologizmlər” «Dil və ədəbiyyat» Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı, 2016, №4 (100), s.34-36 (məqalə).

7. Məmmədbəyli F.A. b/m.

1) “К проблеме потенциальных и оккозиональных слов в русском языке” «Dil və ədəbiyyat» Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı, 2016, №4 (100), s.86-88 (məqalə).

2016-cı ildə rus dilçiliyi kafedrasında dərc olunmuş elmi işlər (dərslik, dərs vəsaiti, monoqrafiya) haqqında

M Ə L U M A T

Müəllifin elmi dərəcəsi, F.A.A.	Mövzunun adı	Dil	Nəşr iyyat	Nəşr olunan il	Dərslik, dərs vəsaiti, monoqrafiya
A.M.Paşayeva, S.A.Əliyeva, N.T.Zeynalova	Русский язык. 9 класс. Учебник для общеобразовательных школ с азербайджанским языком обучения.	Rus dil.	Bakı	2016	Dərslik, 160 s.
A.M.Paşayeva, S.A.Əliyeva, N.T.Zeynalova	Русский язык. 9 класс. Учебное пособие для учителя общеобразовательных школ с азербайджанским языком обучения.	Rus dil.	Bakı	2016	Dərs vəsaiti, 160 s.
Xidirov N.V. baş müəl.	“Bakı Dövlət Universiteti- 95”	Rus dil.	Bakı	2016	Tərcümə materialı 516 s.
İbrahimova T.İ. baş müəl.	Лексикология современного русского языка	Rus dil.	Bakı	2016	Metodik göstəriş, 31 s.

2016-cı il üçün Rus dilçiliyi kafedrasının elmi-tədqiqat işləri haqqında

MƏLUMAT

KAFEDR ANIN ADI	KAFEDR A MÜDİRİ	KAFEDRANIN ÜZVLƏRİ					ELMİ İŞLƏR HAQQINDA MƏLUMAT							
							prof.-müə.	Elmlər doktoru	Elmlər namizədi	Professor	Dostent	Məqalə		Tezislər
Respublika	Beynəlxalq	Respublika	Beynəlxalq											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Rus dilçiliyi	Quliyeva L.H. f.e.,d. prof.	9	2	3	2	2	14	4	-	-		4	-	

VII. Rus dilçiliyi kafedrası Çin ölkəsinin Bakı Dövlət Universitetində yerləşən Konfusiya İnstitutunun filialı, Sankt-Peterburq Universitetinin B.A.Larin adına dialektoloji kabineti, eyni zamanda Volqoqrad Dövlət Pedaqoji Universitetində Suprun Vasili İvanoviçin rəhbərlik etdiyi Ümumi və Slavyan dilçiliyi kafedrası ilə əməkdaşlıq edir.

